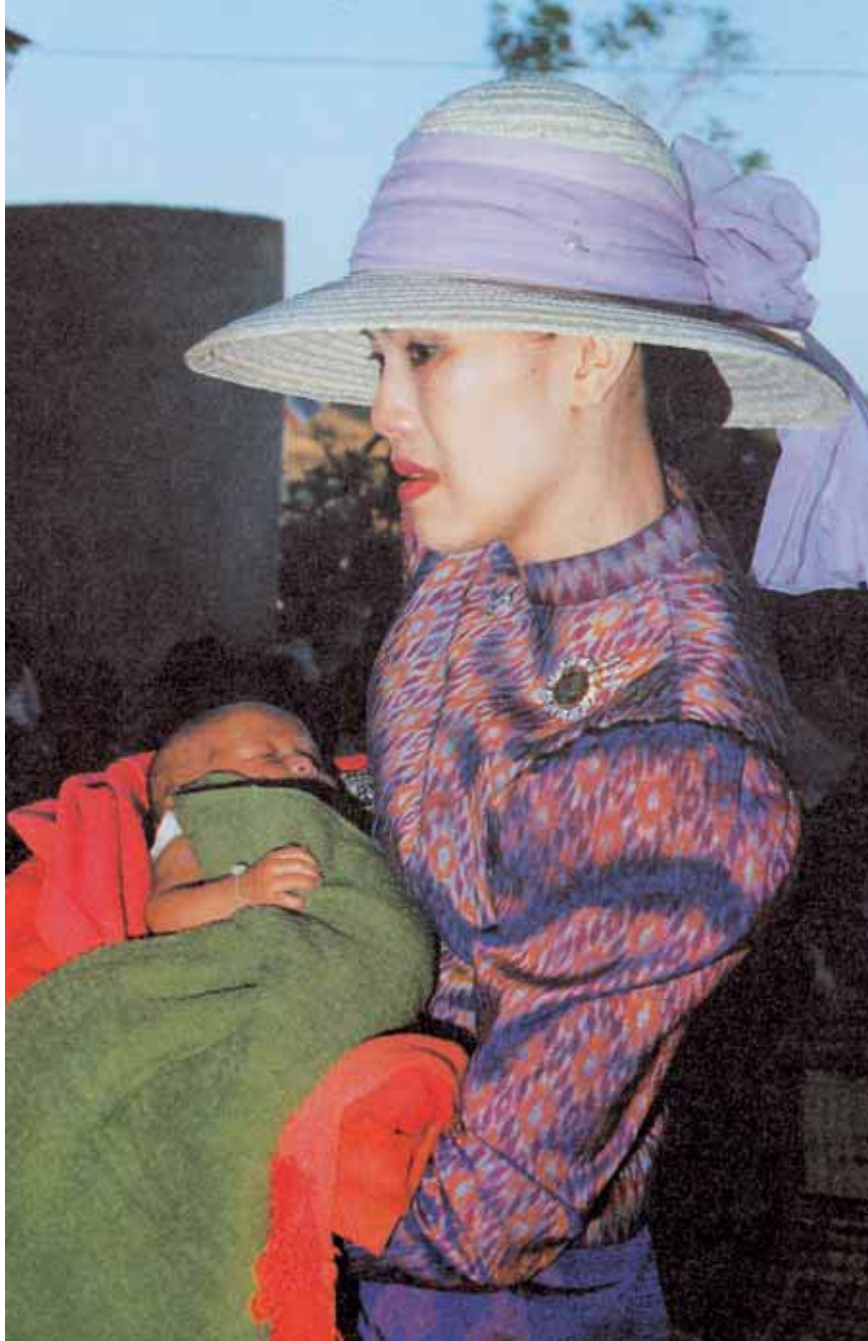

รณรงค์สตรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์

ในการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ได้ทรงรับฉันทานุมัติเป็นผู้กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลในพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์ มีความตอนหนึ่งว่า

“...ได้ทรงเลือกสรรประสพผู้ที่สมควรแก่การสนองพระยุคลบาท
ร่วมทุกข์ ร่วมสุข แบ่งเบาพระราชภาระในกายภาคหน้า...”

ในครั้งนั้น ใครจะคิดว่าพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระประมุขของประเทศในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น นอกจากการประกอบพระราชกรณียกิจที่เป็นพระราชพิธี รัฐพิธี ศาสนพิธี และพระราชกรณียกิจที่กำหนดชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยแล้ว จะยังมีพระราชกรณียกิจอื่นที่มากพินล้นเหลือประมาณอีกด้วย แต่จากวันนั้นถึงวันนี้ คนไทยก็ได้ประจักษ์ว่าพระราชกรณียกิจทั้งหลายทั้งปวงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติมากมายสุดจะพรรณนานั้น ทรงปฏิบัติด้วยพระราชหฤทัยห่วงใยประชาชนและประเทศชาติบ้านเมือง ได้ทรงพระวิริยอุตสาหะไม่ทอดทิ้งในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข พัฒนาอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ทรงแก้ไขปัญหาวิกฤตของบ้านเมืองทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และภัยธรรมชาติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

ทรงเยี่ยมราษฎรที่ประสบอัคคีภัย ที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๗

พระบรมราชินีนาถก็ได้ทรงแบ่งเบาพระราชภาระต่างๆมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชนบทให้มีความรู้ มีงาน มีรายได้ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุขอนามัย

เมื่อครั้งทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชินีใหม่ ๆ นั้น เมื่อเกิดอุทกภัย วาตภัย และอัคคีภัยขึ้นที่จังหวัดใด ราษฎรได้รับความเดือดร้อน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าราชการบริพารฝ้ายในนำอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค สิ่งของเครื่องใช้ไปแจกจ่ายให้แก่ผู้ประสบภัยเหล่านั้นอย่างทันที่ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในการประชุมการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติครั้งที่ ๑ ที่กรมประชาสงเคราะห์ร่วมกับองค์การเอกชนจัดขึ้น ณ ศาลาสันติธรรม เมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ในขณะนี้ประเทศกำลังเร่งรัดสร้างสรรคความเจริญ จำเป็นต้องตระหนักถึงผลทางสังคมอันจะเกิดขึ้นและเตรียมที่จะรับปัญหานั้นในเรื่องนี้เพื่อที่หลีกเลี่ยงข้อขัดข้องและความผิดพลาด น่าจะศึกษาบทเรียนที่ประเทศต่างๆ ได้รับในระยะการพัฒนาการ ส่วนผู้ที่เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตลอดจนผู้แทนและผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานหรือองค์กรสถานศึกษาต่างๆนั้น ก็ควรจะประสานงานสอดคล้องต้องกันเพื่อพัฒนางานในด้านนั้นให้เกิดประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ประชาชน ซึ่งเป็นกุศลบุญ ควรแก่การอนุโมทนา...”

พระราชดำรัสในเรื่องการสังคมสงเคราะห์เมื่อว่าสี่สิบปีมาแล้ว แสดงถึงความสนพระราชหฤทัยและความถี่ถ้วนรอบคอบในกิจการทั้งปวงที่หน่วยงานต่างๆควรจะต้องประสานงานกัน การศึกษาสังเกตการณ์ซึ่งได้ทรงถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การสังคมสงเคราะห์ในระยะต่อมาได้ทรงค่อยๆ เปลี่ยนจากการที่ทรง “ให้” เป็นความพยายามให้ราษฎรได้ช่วยตนเอง ด้วยการพระราชทานแนวทางและวิธีการ โดยอาศัยความรู้ความสามารถที่ราษฎรมีอยู่แล้วในแต่ละท้องถิ่นแต่ได้ถูกทอดทิ้งละเลืม ให้นำมาพัฒนาใช้ให้เป็นประโยชน์

เมื่อมีการจัดตั้งสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดการประชุมหลายครั้ง ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระราชทานทุนทรัพย์ตั้ง “กองทุนเมตตา” ขึ้นเมื่อทรงทราบข่าว คนบางคนแม้จะตั้งใจประกอบอาชีพโดยสุจริตด้วยความขยันแล้ว แต่มีรายได้ไม่เพียงพอแก่ความจำเป็นที่ต้องใช้จ่าย จึงเดือดร้อน

ด้วยประการต่างๆ จนมีหนี้สินพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ยากที่จะปลดเปลื้องได้ เกิดความเดือดร้อน เป็นความทุกข์ของครอบครัวทั้บถมซับซ้อน ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ความเจ็บป่วยด้านจิตใจ ความเก็บกดหรือการแก้ปัญหาในทางที่ผิดของเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวนั้นๆ ความท้อถอยที่จะศึกษาเล่าเรียน จนท้ายที่สุดกลายเป็นปัญหาของสังคม กองทุนเมตตาได้ขจัดปัดเป่าบรรเทาความทุกข์ยากของผู้ที่เดือดร้อนได้ตามวัตถุประสงค์ ในเวลานั้น นอกจากนี้ได้พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวนหนึ่งให้สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นทุนริเริ่มกองทุนพระราชทาน **ช่วยเหลือการศึกษาเด็กยากจน** เพื่อช่วยเหลือเด็กขาดแคลนให้มีโอกาสได้เล่าเรียน มีความรู้ไปประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกที่ควร กองทุนนี้ต่อมาได้มีผู้สมทบเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และขยายเป็นทุนอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกันนี้อีกหลายทุน มีชื่อต่างๆ ได้ช่วยสร้างคนให้เป็นคนที่มีความค่าแก่แผ่นดินเมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระบรมราชินูปถัมภ์แก่สมาคม และมูลนิธิเพื่อการสังคมสงเคราะห์เป็นจำนวนมาก เช่น มูลนิธิช่วยเด็กปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์ มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ได้ทรงส่งเสริมการปฏิบัติงานช่วยเหลือองค์กรการสังคมสงเคราะห์ เพื่อดำเนินงานสาธารณกุศล เช่น เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งศูนย์บริการอาสาสมัครขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ประจำของหน่วยงานบรรเทาทุกข์หรือสาธารณประโยชน์ ได้แก่ โรงพยาบาล ศูนย์เยาวชน สถานสงเคราะห์ ฯลฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะกรรมการและอาสาสมัครเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การที่คนไทยเรายึดหลักอุดมคติว่า ความทุกข์สุข ไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเท่านั้น เป็นความคิดที่ทันสมัยในโลกปัจจุบัน เราจะมีความสุขแต่ลำพัง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอีกหลายคนในแวดล้อมเรายู่นั้นไม่ได้ ผู้มีเมตตาจิตหวังประโยชน์ส่วนรวม ย่อมรู้จักแบ่งปันความสุขเพื่อผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่นตามกำลังและโอกาสเสมอ...”

ทรงหยอดตาพระราชทานแก่เด็กที่มารับการตรวจรักษาจากแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหนองม่วง อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

ต่อมา เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรในภาคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ เช่น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรใน พ.ศ. ๒๕๑๓ เมื่อเกิดอุทกภัยในจังหวัดนครพนม เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทางภาคกลางเมื่อเกิดน้ำท่วมใหญ่ในน้ำลุ่มจมเสียหายใน พ.ศ. ๒๕๑๔ รวมทั้งในระหว่างเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชนิเวศน์ในต่างจังหวัด ได้มีพระราชดำรัสถามราษฎรที่มาเฝ้าทูล-

ละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ ทำให้ทรงทราบว่าราษฎรในชนบทจำนวนมากยากจน มีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ และไม่สามารถที่จะหารายได้เพิ่ม ไม่เห็นหนทางที่จะแก้ไขความเดือดร้อนด้วยตนเอง ขาดแคลนสาธารณสุขพื้นฐาน ขาดสุขอนามัย ยามเจ็บไข้ก็ไม่มีแพทย์และยารักษาโรคที่จะบำบัดรักษา จึงมีพระราชดำริที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ปรากฏในคำบอกเล่าของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ขณะดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ที่กล่าวในการอภิปรายเรื่อง “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๖๐ พรรษามหาราชินี” ณ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งได้เชิญพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตอนหนึ่งว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไม่ได้พึงพอใจกับเพียงแต่เยี่ยมเยียนราษฎรหรือทำแต่สิ่งที่เคยทำเป็นประจำเฉยๆ เราต้องพยายามให้ดีกว่านั้น เราต้องช่วยรัฐบาลส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะเราเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นการที่เพียงแค่ออกไปเยี่ยมเยียนราษฎรเพราะเป็นหน้าที่ของพระประมุขของประเทศที่จะต้องทำตามประเพณีนั้น เป็นเรื่องไร้สาระ หากเราไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนแล้ว เราต้องถือว่าการเป็นประมุขประสบความสำเร็จล้มเหลว...”

พระราชดำรัสครั้งนั้น แสดงถึงพระราชหฤทัยอันมุ่งมั่นที่จะบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎร และหากทบทวนพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า ราษฎรในชนบทได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากการเสด็จเยี่ยมทั่วราชอาณาจักรนับครั้งไม่ถ้วน ด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายพันโครงการ มีทั้งโครงการเรื่องการเกษตร เรื่องน้ำ เรื่องดิน เรื่องการฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การแพทย์ การสาธารณสุข ฯลฯ

ทอดพระเนตรการทำงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน
ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านแม่ต๋ำ
อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของราษฎร ในระยะแรกของการเสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในต่างจังหวัด เมื่อทรงพบว่าราษฎรที่มา
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ มีอาการเจ็บป่วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชเสาวนีย์ให้แพทย์ที่ตามเสด็จไปในขบวน
ตรวจอาการ จ่ายยา และให้คำแนะนำแก่ราษฎรในการดูแลรักษาตนเอง
แต่หากยังไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ในขณะนั้น หรือเป็นโรคที่ร้ายแรง จะมี
พระราชเสาวนีย์ให้ส่งไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลซึ่งอยู่ใกล้ท้องถิ่นนั้น
โดยพระราชทานหนังสือรับรองว่าเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์
พร้อมค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ส่วนค่ารักษาพยาบาลและค่ายา
นั้น จะพระราชทานแก่โรงพยาบาลโดยตรง หากผู้ป่วยไม่สามารถไปเองได้
จะทรงจัดเจ้าหน้าที่นำไป และพระราชทานค่าใช้จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ด้วย
ถ้าโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ท้องถิ่นนั้นขาดบุคลากรทางการแพทย์หรือเครื่องมือ
เครื่องใช้ในการรักษา ก็ให้ส่งไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพฯ

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านกาหลง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ทรงชักประวัติราษฎรผู้มีปัญหาในการทำกินเพื่อทรงหาวิธีช่วยเหลือ

โดยพระราชทานค่าเดินทางและค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรต่างจังหวัด หรือขณะแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชนิเวศน์ในภูมิภาคต่างๆ มีราษฎรที่เจ็บไข้มาขอรับพระราชทานความช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก ต้องมีแพทย์และพยาบาลอาสาไปช่วยปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น แล้วยังใช้เวลามากขึ้นจนมีเดิค่า หลายครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระราชโอรสพระราชธิดาทรงช่วยซักถามประวัติและอาการของผู้ป่วย ตลอดจนช่วยแพทย์ในการจ่ายยา และการบันทึกเพื่อติดตามผล นอกจากนี้โรงพยาบาลในท้องถิ่นมักมีความจำกัดในด้านเครื่องเวชภัณฑ์และยารักษาโรค สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานพระราชทรัพย์ เพื่อจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้และยาเพิ่มขึ้น หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมช่วยเหลือคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เช่น ตำรวจตระเวนชายแดนช่วยนำคนไข้ไปส่งโรงพยาบาล การรถไฟแห่งประเทศไทยออกใบเบิกทางให้คนไข้และญาติแทนค่าโดยสาร โรงพยาบาลลดค่ารักษาพยาบาลให้ ฯลฯ ในระหว่างที่ราษฎรผู้เจ็บป่วย

ต้องจากบ้านไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเข้าพระราชหฤทัยถึงความรู้สึกของคนไข้เป็นอย่างดีว่า ย่อมจะว่าเหว่ เกิดความอ่อนแอทางจิตใจ ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพทางกาย เป็นอันมาก และคนในครอบครัวก็ย่อมจะห่วงใย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ญาติผู้ใกล้ชิดติดตามไป เพื่อช่วยดูแลคนไข้ และพระราชทานค่าใช้จ่ายต่างๆให้ด้วย

เสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลารวมใจบ้านวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๗ พระราชทานรางวัลแก่ผู้ผ่านการอบรม หมอหมู่บ้าน

หมอหมู่บ้านและยาพระราชทาน

การรักษาสุขภาพและอาหารที่รับประทาน เป็นเรื่องที่ราษฎรยากจนในชนบท มักจะไม่ใคร่เห็นความสำคัญ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงความหิวโหยก่อนอื่น ราษฎรไม่ทราบว่ามีสารอาหารบางอย่างเมื่อสะสมอยู่นานก็เป็นพิษภัยต่อร่างกาย ไม่รู้จักวิธีการรักษาสุขภาพและอนามัย ราษฎรผู้เจ็บป่วยที่มาได้รับการรักษาและรับยาจากแพทย์ในชุมชนเสด็จไปแล้ว เมื่อกลับไปบ้านก็มักจะกลับไปดำเนินชีวิตอย่างเดิม เช่น รับประทานอาหารดิบหรือไม่สะอาด ทำให้เป็นพยาธิลำไส้ ดังนั้น เพื่อให้ราษฎรได้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตอย่างถูกสุขอนามัย รู้จักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รู้จักยาและการใช้ยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาอนามัยของแม่และเด็ก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดอบรมหมอมหมู่บ้านแก่ราษฎรที่สมัครใจ และมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่หมอมหมู่บ้าน โดยเข้ารับการอบรมจาก แพทย์ที่ทรงมอบหมายและเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย ราษฎรที่ได้รับการ คัดเลือกเข้าอบรม รุ่นละประมาณ ๓๐-๔๐ คน จะได้กลับไปแนะนำญาติ พี่น้องและเพื่อนบ้าน ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับพระราชทานอาหาร ที่พัก และเบี้ยเลี้ยง เมื่ออบรมเสร็จแล้ว หมอมหมู่บ้านทุกคนจะได้รับกระเป๋ายาสามัญประจำบ้าน และเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นนำ กลับไปปฏิบัติหน้าที่ ณ หมู่บ้านของตน เมื่อเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชนิเวศน์ในภาคใดและมีการอบรมหมอมหมู่บ้านรุ่นใหม่ขึ้นอีก หมอมหมู่บ้านรุ่นเก่าจะได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เข้ารับการอบรมทบทวนเพิ่มเติมและรับพระราชทานรางวัล ทำให้หมอม บ้านได้รับความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ ขึ้น ได้มีโอกาสสอบถามปัญหาที่ ประสบมา และได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากความต้องการแท้จริงของ ชาวบ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งแก่หมอมหมู่บ้านรุ่นใหม่ และผู้ที่ทำการอบรม รวมทั้งความต้องการยาและเวชภัณฑ์ว่า ชาวบ้านต้องการชนิดใดมาก น้อยอย่างไรหรือไม่

โครงการหมอมหมู่บ้านได้เปิดอบรมขึ้นครั้งแรกที่โรงพยาบาล ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ต่อมาเปิดอบรม ณ โรงพยาบาลและวิทยาลัยพยาบาลในจังหวัดที่เสด็จแปรพระราชฐาน ได้แก่ โรงพยาบาลจังหวัดสกลนคร โรงพยาบาลจังหวัดนครราชสีมา ต่อมาขยายไป ยังจังหวัดใกล้เคียง เมื่อเข้าอบรมเสร็จแล้ว หมอมหมู่บ้านจะได้มีโอกาส ไปดูงาน และทำความรู้จักหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลและ การสาธารณสุข ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขตำบล สำนักงานสาธารณสุข อำเภอ เพื่อการติดต่อขอรับบริการและการประสานงานต่อไป สำหรับยา พระราชทานนั้นเมื่อหมดแล้วก็จะได้รับพระราชทานเพิ่มตามความจำเป็น ปัจจุบันมีหมอมหมู่บ้านอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศเป็นจำนวนมาก สามารถ ช่วยเหลือชาวบ้านด้วยกันได้อย่างทันท่วงทีในเรื่องจำเป็นหรือเร่งด่วน เช่น การทำคลอด การปฐมพยาบาล การป้องกันโรคติดต่อ การแนะนำแก่แม่ และเด็กในเรื่องโภชนาการ พระมหากรุณาด้วยความห่วงใยราษฎรนี้ ได้

ช่วยสนับสนุนทางราชการในด้านบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และที่สำคัญยิ่งคือ ช่วยให้ราษฎรในท้องถิ่นพ้นจากความเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นจำนวนมาก

ยาพระราชทานนั้น นอกจากพระราชทานแก่หม่อมหมู่บ้านเพื่อไป รักษาพยาบาลชาวบ้านที่เจ็บป่วยแล้ว ยังมียาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานแก่ราษฎรใน ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมในพื้นที่ทุรกันดารต่างๆ ซึ่งราษฎร สามารถใช้ได้เองโดยอ่านจากสลากยา ได้แก่ ยาสามัญประจำบ้าน เช่น ยาแก้ปวด ยาแก้ไอ ยาแก้หวัด ยาแก้ท้องเสีย และยาทาแผล ยาสามัญประจำบ้านนี้ นอกจากจะพระราชทานแก่ราษฎรแล้ว ยังพระราชทานไว้ ณ ศูนย์รวมของหมู่บ้านด้วย เช่น โรงเรียน วัด หรือมัสยิด เป็นต้น

พระมหากรุณาธิคุณแก่คนพิการ

ในสังคมนั้นมีทั้งคนที่มีร่างกายปกติสมบูรณ์และคนพิการต่างๆ เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ ขาดนิ้ว แขนขาด เป็นต้น บางคนพิการมาแต่ กำเนิด บางคนมาพิการภายหลังเนื่องจากประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย คนพิการนั้นหากได้รับการส่งเสริมให้สามารถช่วยตนเองได้ ก็จะไม่เป็น ภาระแก่ครอบครัวหรือสังคม การสงเคราะห์คนพิการให้สามารถพึ่งตนเอง และมีความสุขตามอัตภาพ จึงเป็นงานสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง เช่น ผู้พิการเกี่ยวกับขาบางราย ถ้ามีไม้ค้ำยัน มีเหล็กประกับขา มีขาเทียม หรือ มีรองเท้าพิเศษ ก็จะสามารถเดินเองได้ คนพิการหูหนวกแต่มีแขนขาครบ บริบูรณ์ย่อมจะทำงานบางประเภท เช่น งานฝีมือ งานศิลปะ เพื่อเลี้ยงตัว เองได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงรับมูลนิธิที่ช่วยเหลือ คนพิการไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์หลายมูลนิธิ ในการเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ เมื่อได้ทรงพบราษฎรที่มาเฝ้าทูล ละของธุลีพระบาท เป็นผู้พิการที่หากได้รับการช่วยเหลือจะสามารถดำรง ชีวิตต่อไปอย่างมีคุณภาพดีขึ้น ก็ทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ โดย พระราชทานความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ถ้าเป็นเด็กตาบอด หูหนวก ทรง

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
ทรงจุงทหารพิการ

ส่งไปเรียนที่โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก ให้อ่านหนังสือ หรือรู้ภาษามือเพื่อการสื่อสาร จะได้ดำรงชีวิตสะดวกขึ้น ถ้าพิการที่แขนหรือขา จะพระราชทานอุปกรณ์สำหรับคนพิการ หากเป็นผู้ที่มีอายุเลยวัยเรียนแล้ว ทรงส่งไปฝึกอาชีพที่สมาคมมูลนิธิ หรือหน่วยงานตามที่คนพิการสนใจและสามารถทำได้ โดยพระราชทานค่าใช้จ่ายให้

การฝึกอาชีพพระราชทานแก่คนพิการที่ควรกล่าวถึง

อีกกลุ่มหนึ่ง คือ การฝึกสอนการจักสานย่านลิเภาให้แก่ผู้พิการ ณ สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ พระประแดง ของกรมประชาสงเคราะห์ คนพิการเหล่านี้จะมีสภาพความพิการมาก คือมักจะเป็นอัมพาตท่อนล่าง จนไม่สามารถเดินได้ ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา และส่วนใหญ่ไม่มีญาติมาดูแล เมื่อผู้พิการที่สถานสงเคราะห์แห่งนี้ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงส่งเจ้าหน้าที่กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถไปเยี่ยม และนำความกราบบังคมทูลรายงาน ในที่สุดทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งครูไปฝึกสอนการจักสานย่านลิเภาแก่ผู้พิการเหล่านี้ เพราะเป็นงานที่นอนทำได้ เนื่องจากย่านลิเภามีน้ำหนักเบา และไม่ต้องใช้อุปกรณ์ประกอบมาก เพียงแต่ต้องใช้เวลานาน ใช้ความละเอียดมาก ผู้พิการอาจใช้การจักสานย่านลิเภาได้ ช่วยทำให้เกิดความเพลิดเพลินได้อีกทางหนึ่งด้วย แต่ผลที่ได้รับนั้นดีเกินคาด เพราะผู้พิการ

เด็กชายจาก
จังหวัดเชียงราย
คนนี้ได้รับ
พระราชทาน
พระบรมราชา
นุเคราะห์ทั้งด้าน
การรักษาพยาบาล
และการศึกษา

ผู้พิการนอนसानยานลิเกา
ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน
และมีรายได้

สามารถจักสานยานลิเกาได้อย่างสวยงาม ทำให้ได้รับเงินพระราชทานไว้
ใช้จ่ายส่วนตัว หลายรายได้รับพระราชทานรางวัลพิเศษเพิ่ม ทำให้ผู้พิการ
ที่เป็นสมาชิกจักสานยานลิเกา รู้สึกภาคภูมิใจในฝีมือของตน และมีกำลัง
ใจที่จะต่อสู้ชีวิตต่อไปโดยไม่ท้อแท้ นอกจากนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปรับปรุงสภาพ
ความเป็นอยู่และที่พักของผู้พิการเหล่านี้ให้ดีขึ้นด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เคยพระราชทานเลี้ยง
อาหารในวันขึ้นปีใหม่แก่ผู้พิการในสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ทรงพระ

ดำเนินดูแลคนพิการด้วยพระองค์เอง เมื่อครั้งที่พระราชโอรสพระราชธิดา ทรงพระเยาว์ โปรดให้ช่วยในการบริการคนพิการอย่างใกล้ชิด เช่น ยกอาหารมาวางตรงหน้าผู้พิการที่ตาบอดพร้อมรับสั่งบอกชนิดของอาหาร ที่อยู่ตรงหน้าว่าเป็นอะไร หรือช่วยหยิบช้อน และส่งแก้วน้ำให้ผู้พิการ ได้ ทรงเปลี่ยนวันพระราชทานเลี้ยงอาหารคนพิการจากวันปีใหม่และที่เคยจัด ในสวนจิตรลดา มาเลี้ยงในวันคนพิการซึ่งตรงกับเสาร์ที่ ๒ ของเดือน พฤศจิกายนของทุกปีที่สวนอัมพร การพระราชทานเลี้ยงอาหารแต่ละปีได้ พระราชทานเลี้ยงผู้พิการจำนวนหลายพันคน ใน พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชทาน เลี้ยงอาหารคนพิการ จำนวนถึง ๕,๐๐๐ คน สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ได้จัด งานวันสังคมสงเคราะห์ขึ้นเป็นประจำทุกปีที่สวนอัมพร เพื่อให้คนพิการได้ มาร่วมแสดงความสามารภในด้านต่างๆ เป็นกำลังใจให้กันและกัน เผยแพร่วิทยาการใหม่ๆ ในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่คนพิการที่ต้องการคำปรึกษา

นอกจากนี้ ยังมีผู้พิการอีกกลุ่มหนึ่งที่พิการเนื่องมาจากการสู้รบ เพื่อป้องกันประเทศชาติ ได้แก่ ทหาร ตำรวจ และราษฎรอาสาสมัคร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมทหาร ที่บาดเจ็บในสนามรบ ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อทหารและ ตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บกลับมารักษาตัวที่กรุงเทพฯ มีพระราชเสาวนีย์ให้ ข้าราชการบริพารฝ่ายในผลัดเปลี่ยนกันไปเยี่ยมเยียนดูแล ผู้ที่หายป่วยแล้ว แต่พิการ ทรงติดตามดูแลช่วยเหลือให้มีอาชีพ ได้ทรงริเริ่มจัดตั้ง **มูลนิธิ สายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์** ขึ้นเพื่อสงเคราะห์บุคคลเหล่านี้รวมทั้ง ครอบครัวเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราช สมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ พระราชทานเงินทุนแรกเริ่มจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท รวมกับเงินส่วน พระองค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และทรงมอบหมายให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานของมูลนิธิฯ มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ที่ทำการของมูลนิธิสายใจไทยฯ ตั้งอยู่ที่ถนนศรีอยุธยา เขตพญาไท นอกจากจะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทหาร ตำรวจ ราษฎรอาสา

นิสิตนักศึกษาหนีภัยจากการจลาจล ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖
เข้าพึ่งพระบารมีในสวนจิตรลดา

สมัครที่เสียชีวิต บาดเจ็บและพิการแล้ว มูลนิธิยังฝึกสอนวิชาชีพให้แก่ทหารตำรวจและอาสาสมัครที่พิการ และนำผลงานออกจำหน่ายเป็นรายได้ให้แก่ผู้พิการเหล่านี้ด้วย

การสังคมสงเคราะห์โดยไม่เลือกบุคคลและโอกาส

งานสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่จำกัดขอบเขตไม่ได้ จำกัดเวลาไม่ได้ เป็นงานที่แทรกอยู่ทุกเรื่องทุกเวลาของชีวิต ความทุกข์ยากเกิดขึ้นแก่คนเราได้ในทุกวัยและไม่เลือกสถานการณณ์ ไม่จำกัดว่าจะเป็นความทุกข์ทางร่างกาย หรือจิตใจ จะมาจากโรคภัย อุบัติภัย ความยากจน หรือแม้แต่การประกอบอาชีพก็ได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่อาณาประชาราษฎร์โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ มาเป็นเวลายาวนาน พระราชกรณียกิจด้านสังคมสงเคราะห์จึงมากมายสุดจะประมวณได้ครบถ้วน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระเมตตาต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่เลือกว่าผู้นั้นจะเป็นชนชาติใด ศาสนาใด ภาษาใด เช่น กรณีนายจอบิ ชาวกะเหรี่ยง ที่เข้ามาจับจ้างทำไร่ที่จังหวัดราชบุรี ถูกตั้งข้อหากรรจว่ายิงปืนเข้าไปในรถนักเรียนที่บ้านคา จังหวัดราชบุรี และนักเรียนเสียชีวิต หลังจากถูกจองจำเพื่อการพิจารณาสอบสวนนานกว่าสองปีแล้ว ปรากฏว่านายจอบิมิได้เป็นผู้กระทำผิดแต่อย่างใด จึงได้รับการปล่อยตัวเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่ยังคงถูกกักอยู่ที่ห้องกักด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อรอการส่งกลับ เพราะเดินทางเข้ามาภายในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย เรื่องราวของนายจอบิได้มีสื่อมวลชนเสนอข่าวอย่างแพร่หลาย และได้รับความสงสารจากคนทั่วไป แม้แต่ครอบครัวของเด็กนักเรียนที่ถูกยิงตายก็ไปเยี่ยมถึงในคุก ตัวนายจอบิเองก็แสดงความอ่อนน้อมอย่างน่าสงสาร ระหว่างถูกกักตัวอยู่ที่ด่าน นายจอบิซึ่งเคยเป็นคนที่แข็งแรงได้มีอาการป่วยจนผ่ายผอม ขาลีบทั้งสองข้าง ไม่มีเรี่ยวแรงใกล้จะพิการ เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รับนายจอบิเป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พร้อมทั้งพระราชทานเงินส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารและเสื้อผ้าระหว่างรักษาตัว ทำให้อาการป่วยของนายจอบิดีขึ้นอย่างรวดเร็ว พระมหากษัตริย์คุณในด้านมนุษยธรรมนั้นมากมายสุดจะพรรณนา

ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ระหว่างที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่ทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ทรงทราบว่ามีการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ชาวสวนในจังหวัดเหล่านี้ไม่สามารถจำหน่ายผลไม้ได้ ผลไม้เน่าเสียเกิดความเดือดร้อนเป็นอันมาก เพราะเป็นรายได้หลักอย่างเดียวของชาวสวนบางรายในการดำรงชีพ โดยเฉพาะชาวสวนลองกองซึ่งกำลังออกผล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงหาทางช่วยเหลือแก้ไขโดยทันที มีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าราชการบริพารออกไปรับซื้อลองกองถึงสวนของชาวบ้าน โดยประสานงานกับหน่วยทหารและหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ให้ราคาเท่ากับราคาลองกองชนิดคุณภาพดีที่ชาวสวน

เคยขายได้ ชาวสวนต่างมีความยินดีและพยายามคัดลอกกองคุณภาพดีให้ ต่อจากนั้นสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้เข้าช่วยเหลือซื้อลอกกองนำมาจำหน่ายที่กรุงเทพฯ โดยจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจ ชื่อ **“โครงการนำพระทัยสู่ ๓ จังหวัดภาคใต้”** หน่วยงานด้านสื่อสารมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ต่างช่วยกันประชาสัมพันธ์ ทำให้ลอกกองจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามโครงการดังกล่าวจำหน่ายหมดภายในเวลาอันรวดเร็ว ช่วยบรรเทา ความเดือดร้อนของชาวสวนลอกกองไปได้ส่วนหนึ่ง

ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต จากการก่อการร้ายทั้งข้าราชการ ตำรวจ ทหาร และราษฎร ผู้เสียชีวิตส่วน หนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อสูญเสียหัวหน้าครอบครัว หลายครอบครัวก็ เดือดร้อน เพราะเคยมีรายได้จากผู้นำครอบครัวเหล่านี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้จัดสร้าง**โครงการหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่าง**ขึ้นที่บ้านรอตันบาตู ตำบลกะลุวอ อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของราษฎรที่เสียชีวิต จากเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวเป็นการด่วน เริ่มดำเนินโครงการ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีแผนงานที่จะจัดสร้างบ้านพักให้ แก่ราษฎรจำนวน ๑๕๐ หลัง พร้อมพื้นที่ทำกินตามโครงการเศรษฐกิจพอ เพียงครัวเรือนละ ๒ ไร่ อีกทั้งยังมีฟาร์มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องกัน เพื่อเป็นแหล่งจ้างงาน และฝึกสอนงานเกษตรกรรมแก่ราษฎร

เนื่องจากราษฎรที่เสียชีวิตไปนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ผู้ที่ต้องรับ ภาระดูแลครอบครัวต่อไปจึงมักเป็นภรรยาหรือมารดา ดังนั้น หมู่บ้านที่ จังหวัดสร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือราษฎรแห่งนี้จึงมีผู้เรียกชื่ออย่างไม่เป็น ทางการในระยะแรกว่า **“หมู่บ้านแม่มาลัย”**

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีผู้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน ร่วมสร้างบ้านพักให้แก่ผู้ประสบเคราะห์กรรม จึงช่วยให้การดำเนิน โครงการเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถผ่อนคลายความเดือดร้อน และความ ทุกข์ของผู้สูญเสียได้มาก

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินไปในงานกาชาด ประจำปี ๒๕๐๙

สมเด็จพระองค์สมเด็จพระนางยิกาสภาอากาศไทย
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประชุมสภาอากาศ ครั้งที่ ๑๔๓
ณ ห้องประชุม ตึกบริพัตร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙

สถานายิกาสภาภาษาไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทย เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ สืบต่อจากสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ปรากฏความในประกาศตั้งสถานายิกาสภาภาษาไทย ดังนี้

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า ตั้งแต่สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ผู้ทรงดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทยเสด็จสวรรคตไปแล้ว ตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทยยังว่างอยู่ คณะรัฐมนตรีได้ทูลเกล้าฯ ถวายความเห็นขอให้ทรงตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ให้ทรงดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานายิกาสภาภาษาไทย พระพุทธศักราช ๒๔๖๑ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทย

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน”

สภาภาษาไทยเป็นองค์กรสาธารณกุศลก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ (ร.ศ. ๑๑๒) ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ถนนอังรีดูนัง แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ความเป็นมาของสภาภาษานั้น เนื่องมาจากวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ฝรั่งเศสส่งเรือรบมาปิดปากอ่าวไทย ประเทศไทยจำเป็นต้องรักษาอธิปไตยของชาติได้เกิดการสู้รบกัน ทหารบาดเจ็บและตายจำนวนมาก ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ภริยาเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) จึงคิดจัดตั้งองค์การกุศลขึ้นเพื่อช่วยรักษาพยาบาลทหารที่บาดเจ็บจากการสู้รบ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นทหารฝ่ายใด ทั้งนี้ โดยได้รับแนวความคิดมาจากสภาภาษาที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสา

อัยยิกาเจ้า ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งขึ้นได้ โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ และทรงรับเป็น “ทานมยุปถัมภก” กับพระราชทานเงินพระคลังข้างที่เป็นทุนประเดิม ๘๐,๐๐๐ บาท เมื่อจัดตั้งขึ้นนั้นมีชื่อว่า **สภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม** ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น **สภากาชาดสยาม** และเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” สภากาชาดสยามก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น **สภากาชาดไทย** มาจนถึงทุกวันนี้

การดำเนินงานในระยะแรก เจ้านายฝ่ายในและภริยาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้ร่วมมือกันจัดการ โดยบริจาคทรัพย์ กำลังความคิด และกำลังแรง สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง “สมภวานายิกา” เป็นพระองค์แรก สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ทรงดำรงตำแหน่ง “สภาชนนี” มีคณะกรรมการเรียกว่า “กรรมการินีสภา” งานของสภาอุณาโลมแดงได้แก่การจัดหาเครื่องเวชภัณฑ์ ยา อาหาร เสื้อผ้า และของใช้ไปช่วยเหลือทหารที่อยู่ในสนามรบ ยาที่จัดส่งไปให้ในครั้งนั้นมีทั้งยาแผนไทยและยาฝรั่ง

ต่อมา สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนมากเพื่อกิจการของสภากาชาดไทย และทรงจัดตั้ง **โรงพยาบาลสมเด็จพระคุณ ศรีราชา** ขึ้นที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๕ พร้อมทั้งพระราชทานทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลเป็นประจำทุกปี และระหว่างเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่ศรีราชา ทรงส่งแพทย์และเกวียนบรรทุกยาพร้อมทั้งเวชภัณฑ์ออกไปตรวจรักษาราษฎรที่เจ็บไข้ตามตำบลและหมู่บ้านต่างๆ เสมอ

พ.ศ. ๒๔๔๙ รัฐบาลสวิส ได้เชิญประเทศต่างๆ ให้ส่งผู้แทนไปร่วมประชุมเพื่อทำความตกลงเรื่องทหารเจ็บป่วยในยามสงครามที่นครเจนีวา

ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ประเทศไทยได้ส่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรรยาศักดิ์กฤตดากร เสด็จไปทรงร่วมประชุมด้วย นับเป็นการติดต่อกับต่างประเทศของสภาอากาศไทยเป็นครั้งแรก

ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริที่จะก่อสร้างโรงพยาบาลของสภาอากาศไทยขึ้น เพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมชนกนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวนหนึ่ง สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานเงินทุนของสภาอุณาโลมแดงที่มีอยู่สมทบ ก่อสร้างโรงพยาบาลขึ้น พระราชทานนามว่า **โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ สภาอากาศไทยจึงมีโรงพยาบาลในความดูแลรับผิดชอบถึงสองแห่ง และได้เพิ่มขอบข่ายงานเพื่อการสาธารณสุขได้กว้างขวางมากขึ้น

สภาอากาศไทยได้ดำเนินกิจการต่อเนื่องมาโดยตลอดเป็นเวลา กว่าร้อยปีแล้ว ไม่ว่าจะประเทศจะอยู่ในภาวะสงครามหรือในยามปกติ และไม่ว่าประเทศจะมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือระบอบประชาธิปไตย สภาอากาศไทยมีภารกิจในการช่วยเหลือผู้เจ็บไข้ได้ป่วยโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติศาสนา และได้แบ่งการดำเนินงานเป็นส่วนงานต่างๆ เช่น

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทำหน้าที่รักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยทั้งในยามปกติ ยามฉุกเฉินหรือเมื่อเกิดสาธารณภัย กับเป็นที่ศึกษาของนิสิตแพทย์และนักศึกษาพยาบาลเพื่อสร้างบุคลากรทางการแพทย์

โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา ทำหน้าที่รักษาผู้เจ็บป่วยเช่นเดียวกับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เดิมชื่อว่าโรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา

วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย จัดการศึกษาวิชาพยาบาล เพื่อสร้างบุคลากรในด้านการพยาบาล ตั้งแต่ระดับผู้ช่วยพยาบาล จนถึงระดับพยาบาลปริญญา

โรงเรียนรังสีเทคนิค ทำหน้าที่จัดการศึกษาด้านรังสีเทคนิค เพื่อผลิตผู้มีความรู้ด้านรังสีเทคนิคเข้าปฏิบัติงานในโรงพยาบาลและสถานพยาบาล

สถานเสาวภา หรือกองวิทยาศาสตร์ ทำหน้าที่ด้านค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ผลิตวัคซีนและเซรุ่ม ป้องกันและรักษาโรค เป็นสถานที่มีการรื้อฟื้นเพื่อนำมาผลิตเป็นเซรุ่มรักษาผู้ที่ถูกงูพิษกัด

ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ มีหน้าที่จัดหาโลหิตจากผู้บริจาคโลหิต แล้วจ่ายให้โรงพยาบาลต่างๆ เพื่อการบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วย รวมทั้งการแยกส่วนประกอบของโลหิต เพื่อใช้รักษาโรคบางชนิด เนื่องจากการรักษาพยาบาลมีผู้ป่วยที่ต้องการโลหิตจำนวนมากเป็นประจำ สภากาชาดไทยจึงได้เชิญชวนให้มีการบริจาคโลหิตในโอกาสต่างๆ ณ สถานที่ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่จะบริจาค สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตครบตามที่สภากาชาดกำหนด ซึ่งเป็นแรงจูงใจและเป็นความปิติภาคภูมิใจแก่ผู้บริจาคเป็นอย่างยิ่ง ทำให้มีผู้ประสงค์จะบริจาคโลหิตอย่างต่อเนื่อง ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติได้เปิดสาขาการบริการโลหิตขึ้นตามโรงพยาบาลต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งได้ช่วยผู้ป่วยให้รอดชีวิตเป็นจำนวนมาก

ศูนย์ดวงตา ทำหน้าที่รับบริจาคดวงตาจากผู้บริจาค ซึ่งได้จากผู้บริจาคที่ถึงแก่กรรมแล้ว เพื่อให้จักษุแพทย์ผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาให้แก่ผู้ที่กระจกตาพิการ สภากาชาดไทยได้จัดให้วันที่ ๑๗ สิงหาคมของทุกปี เป็นวันศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทย เพื่อส่งเสริมให้มีการบริจาคดวงตาเมื่อเสียชีวิต อันเป็นทานที่ยิ่งใหญ่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานคำขวัญในวันศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทยมาเป็นเวลาช้านาน เช่น คำขวัญพระราชทานประจำ พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ว่า

“ดูจแสงอรุณใส สว่างไสวล้างไสก
มาช่วยกันส่องโลก ด้วยการให้ดวงตา”

ทำให้ผู้ที่บริจาคดวงตาเกิดความอิมเอิบใจ และกระตุ้นให้มีการบริจาคเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากศูนย์ดวงตาแล้ว สภากาชาดไทยยังมีศูนย์รับบริจาคอวัยวะอื่นๆ เช่น ไต ตับ หัวใจ จากผู้บริจาคที่เสียชีวิตกะทันหันจากอุบัติเหตุ เพื่อเปลี่ยนหรือปลูกถ่ายให้แก่ผู้ป่วยที่จำเป็นต้องใช้อวัยวะเหล่านั้นมาทดแทน

ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู มีหน้าที่จัดให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้ป่วยและผู้พิการจากโรคภัยและอุบัติเหตุ

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพความเป็นอยู่ของบรรดา
ผู้อพยพลี้ภัยชาวกัมพูชาที่จังหวัดตราด

ศูนย์สภากาชาดไทย บ้านเขาล้าน จังหวัดตราด

พ.ศ. ๒๕๒๒ เกิดสงครามกลางเมืองในประเทศกัมพูชา ชาวกัมพูชาจำนวนมากอพยพลี้ภัยเข้ามาทางชายแดนของประเทศไทยหลายด้าน ได้แก่ทางจังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ระหว่างที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระ

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

ทรงห่วงใยเด็กชาวกัมพูชาที่อพยพลี้ภัยเข้ามาทางชายแดน จังหวัดตราด
จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ชงนมให้เด็กกินเป็นลำดับแรก
และทรงควบคุมการชงนมด้วยพระองค์เอง

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ทรงเยี่ยมเยียนผู้ป่วยในโรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร

พระเจ้าอยู่หัวแปรพระราชฐานไปประทับที่วังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทรงได้รับรายงานจากเลขาธิการสภาการสาธารณสุขไทยว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดในขณะนั้น (นายปัญญา ฤกษ์อุไร) ได้มีหนังสือติดต่อขอความช่วยเหลือมายังสภาการสาธารณสุขไทย เรื่องชาวกัมพูชาที่อพยพเข้ามาทางชายแดนจังหวัดตราด จำนวนประมาณสี่หมื่นคน มีสภาพที่ตกทุกข์ได้ยากเป็นอย่างมาก บางคนอดตายไปแล้ว อีกจำนวนมากกำลังอดอยากหิวโหยและจวนจะตาย จังหวัดตราดได้พยายามช่วยเหลืออย่างเต็มที่แล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถจะช่วยเหลือได้เพียงพอ เพราะมีความจำกัดในเรื่องเงินค่าใช้จ่าย และกำลังด้านบุคลากร อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานใดมาช่วยเหลือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะสภาการสาธารณสุขไทย ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ทอดพระเนตรเห็นความทุกข์ยากเดือดร้อนเป็นที่สุดของชาวกัมพูชาที่อพยพหลบหนีภัยสงครามกลางเมืองเหล่านั้น ผู้อพยพอยู่กันอย่างแออัด ไม่มีน้ำสะอาดที่จะดื่มและใช้ ไม่มีหลังคากันแดดกันฝน ไม่มีที่สุขา ไม่มีการกำจัดสิ่งปฏิกูล มีแต่ความสกปรกรกเลอะเทอะเป็นอย่างมาก และมีผู้เจ็บป่วยจำนวนมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถได้ทรงอำนวยการพระราชทานความช่วยเหลือที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดส่งคณะผู้แทนพิเศษของสภาอากาศไทย ทั้งอาสาพยาบาลสนาม และอาสาสมัครออกไปช่วยเหลือจัดหาอาหารให้ผู้อพยพได้รับประทาน มีน้ำสะอาดดื่ม มียาบรรเทาความเจ็บไข้ และเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ราชเลขานุการในพระองค์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถอยู่ควบคุมดูแลการดำเนินงานแทนพระองค์ ท่านผู้หญิงและผู้ช่วย ท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ ทีขะระ และคุณชวลี อมาตยกุล (คุณจรุงจิตต์ อรุณษะนนท์ และนางสาวชวลี อมาตยกุล ในขณะนั้น) พักอยู่ที่โรงแรมในจังหวัดตราด และเดินทางเข้าไปศูนย์ผู้อพยพทุกวัน เพื่อดูแลความเป็นอยู่ของผู้อพยพและการก่อสร้างศูนย์สภาอากาศไทยที่มีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งขึ้นโดยด่วนที่บ้านเขาล้าน จังหวัดตราด โดยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน จัดการเรื่องซื้อที่ดินเป็นที่ตั้งศูนย์สภาอากาศไทย ประสานงานกับกรมชลประทาน เพื่อช่วยการก่อสร้างอาคารสร้างฝายเพื่อให้มีน้ำใช้ จัดหาบุคลากรที่จะดูแลศูนย์ จัดหน่วยแพทย์พยาบาล อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่กองบรรเทาทุกข์สภาอากาศไทย จัดสร้างที่พักอาศัย จัดการดูแลเรื่องอาหาร จัดการเรื่องสาธารณสุข ทำให้ผู้อพยพปลอดภัยจากโรคระบาด

การช่วยเหลืออย่างรีบเร่งและจริงจังครั้งนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภาอากาศไทย ทรงบันทึกไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่อง “สมเด็จพระแม่กับการศึกษา” ความตอนหนึ่งว่า

“ขณะนั้นเป็นวันศุกร์ เราอยู่กันที่หัวหิน ท่านว่าจะรีบเสด็จไปทอดพระเนตรเพื่อพระราชทานความช่วยเหลือ พอตีวันเสาร์ข้าพเจ้าติดงานที่กรุงเทพฯ กระทั่งหันเลือนงานเขาไม่ทันแล้ว จึงตามเสด็จไม่ได้ ในวันเสาร์ขณะที่อยู่ที่กรุงเทพฯ ตอนบ่ายแล้ว ข้าพเจ้าได้รับข่าววิทยุจากตราดว่าสภาพที่นั่นร้ายแรงจริงๆ สมเด็จพระเสด็จจะเสด็จฯ กลับหัวหิน แต่ทั้งท่านผู้หญิงสุประภาดากับคณะไว้จัดการให้เรียบร้อย แต่มีสิ่งที่ต้องการให้ข้าพเจ้า

จัดการส่งไปโดยด่วน ได้แก่ เกลือ (ไอโอดีน) นมผง ข้าวสาร เสื้อผ้า ผ้าพลาสติก เครื่องปั่นไฟ ข้าพเจ้าดำเนินการทันที โดยการโทรศัพท์ไปหา ศาสตราจารย์นายแพทย์ร่มไทรที่บ้าน ท่านว่าเกลืออยู่ที่ศิริราชให้ข้าพเจ้า หารถไปขามา จะไปเปิดโกดังให้ นมผง ข้าวสาร ต้องพึ่งโกดังที่โครงการ ส่วนพระองค์ เสื้อผ้า เครื่องปั่นไฟ หาได้ในโกดังของพระราชทาน พลาสติก ต้องให้คนไปซื้อที่ร้าน รถที่จะขนไปก็หายาก ได้แต่รถเบนซิน เลยต้องขังน้ำ หนักของที่เอาไป ระหว่างนี้ต้องให้คนขับรถไปนอนเสียก่อน บรรทุกของ เสร็จค่อยปลุกขึ้นมา กว่าจะเสร็จก็ร่วมสองยาม และเพิ่งรู้ว่าคนที่เราส่งเอาๆ ให้ขนข้าวขนของนั้นไม่ใช่ชาวที่ในวัง กลายเป็นเจ้ากรรมนายเวรพลาสติกที่เอา ของมาส่งเอง ขอโทษเขา เขาก็ว่าไม่เป็นไร คับขันก็ช่วยๆ กัน

คืนนั้นข้าพเจ้ากลับหัวหินก็เกือบตีสาม สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงรออยู่ ทรงเล่าเหตุการณ์ และว่าพรุ่งนี้ต้องสั่งเรื่องการสร้างที่อยู่เป็นค่ายให้ เรียบร้อยไปกว่านี้ ต้องขุดเป็นที่หลบภัยสำหรับเป็นที่ทำการของแพทย์ เพราะที่นั่นอยู่ติดชายแดนมาก มีกระสุนปืนยิงเข้ามาเป็นครั้งคราว”

เนื่องจากชาวกำพูชาที่อพยพมา มีทั้งผู้สูงอายุคนหนุ่มสาว และ เด็ก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตระหนักดีว่าประเทศที่ สามที่จะรับบุคคลเหล่านี้ไปมักจะเลือกรับผู้ที่สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นลำดับแรก จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้ง โรงฝึกอาชีพขึ้นสอนวิชาชีพแก่ผู้อพยพ เช่น การจักสาน ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ทอผ้า การตัดเย็บผ้า การตัดผม รวมทั้งสอนหนังสือทั้งภาษาไทย ภาษา เขมร และภาษาอังกฤษ โดยที่ระยะเวลาของการอพยพก็อาจจะนาน ผู้อพยพควรจะเพาะปลูกพืชผักที่โตเร็วเพื่อนำมารับประทานเองด้วย จึงให้ ส่งพันธุ์ผักไปให้ปลูก ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ที่เลี้ยงง่าย เช่น ไก่ เพื่อนำมา ประกอบอาหารที่มีประโยชน์ทางโภชนาการ ปรากฏว่าในเวลาต่อมาเมื่อ ชาวกำพูชาอพยพได้เดินทางไปพำนัก ณ ประเทศที่สาม เช่น ที่ประเทศ ฝรั่งเศส ได้ไปเปิดร้านอาหาร เขาบอกด้วยความภูมิใจว่าอาหารหลาย รายการที่เขาทำขายและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เข้ามารับประทาน เขาได้เรียนรู้ และฝึกทำระหว่างที่เขาอยู่ในค่ายอพยพที่เมืองไทย เช่น ก๋วยเตี๋ยวผัด ราดหน้า ผัดซีอิ้ว

สมเด็จพระศรีสวรินทิราฯ ทอดพระเนตรการฝึกหัดทอผ้า ณ โรงฝึกศิลปอาชีพ ศูนย์สภากาชาดไทยเขาล้าน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงติดตามการดำเนินงานของศูนย์สภากาชาดไทยบ้านเขาล้านอย่างใกล้ชิด เมื่อคณะของท่านผู้หญิงสุจริตากลับแล้ว หลังจากที่อยู่ดูแลการดำเนินงานในระยะแรกเป็นเวลาหลายเดือน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าหน้าที่จากกองราชเลขาธิการในพระองค์ฯ ผลัดเวรกันไปประจำอยู่ต่อไปอีกหลายเดือน เพื่อดูแลสุขภาพอนามัย และการฝึกอาชีพของผู้อพยพอย่างใกล้ชิด โดยมีผู้ใหญ่ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัย คือท่านผู้หญิงเพ็ญศรี วัชรวิทย์ ท่านผู้หญิงนภกานต์ สุวรรณจินดา คุณหญิงสำหรับ แพทย์คุณ และคุณจิรนนท์ เสวตนันท์ และนายทหารผู้ใหญ่ที่เกษียณราชการแล้วหลายท่าน ผลัดเปลี่ยนกันไปดูแลให้คำแนะนำ และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหลายครั้ง

ศูนย์สภากาชาดไทยบ้านเขาล้านได้ช่วยเหลือผู้อพยพอยู่หลายปี มีผู้แทนจากหลายประเทศมาเยี่ยมดูกิจการ และให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินและสิ่งของอยู่บ้าง ต่อมาเมื่อมีประเทศที่สามรับผู้อพยพแยกย้ายกันไปตั้งภูมิลำเนา และเมื่อสถานการณ์ของประเทศกัมพูชาสงบ ผู้อพยพบางส่วนเดินทางกลับไป ศูนย์สภากาชาดไทยเขาล้านก็ปิดลงเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์ไปทรงรับรางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัย ประจำปี ๑๙๙๐ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ ศูนย์ศึกษาการอพยพ องค์การสหประชาชาติ ได้ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย “รางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัย ประจำปี ๑๙๙๐” (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัยที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนนับล้านคนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมา

แบบจำลองศูนย์
สภาอากาศไทยบ้านเขา
ล้าน จังหวัดตราด

ศูนย์ราชการุณย์

พ.ศ. ๒๕๓๕ ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทยได้มีพระราชดำริให้ สภากาชาดไทยรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยที่บ้านเขาล้าน เพื่อจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถขึ้น และให้สภากาชาดไทยพัฒนาศูนย์สภากาชาดไทยบ้านเขาล้านอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ซึ่งได้เปิดเป็นทางการมาตั้งแต่วันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ แล้วทิ้งร้างว่างอยู่ จัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และนอกจากพิพิธภัณฑสถานแล้ว ให้จัดเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนใช้ประโยชน์ได้ด้วย จึงกำหนดการพัฒนาให้มีสถานที่สำหรับเยาวชนตั้งค่ายพักแรม สวนไม้มั่งคั่ง สวนสมุนไพร และเรือนพักตากอากาศ โดยมอบหมายให้ทหารพรานนาวิกโยธินหน่วยที่ ๓ ดูแลพัฒนาพื้นที่โดยรวม กรมศิลปากรดำเนินการเรื่องการจัดพิพิธภัณฑสถาน ปัจจุบันสถานที่ ณ บ้านเขาล้านที่เคยมีเพียงชั่วคราวซึ่งใช้เป็นที่ทำการ ที่พัก และหน่วยพยาบาลของสภากาชาดไทย โรงเรียนสำหรับเด็ก โรงฝึกสอนวิชาชีพ สถานที่สำหรับเด็กกำพร้าชาวกัมพูชา รวมทั้งสถานที่ซึ่งอยู่ในความทรงจำของชาวกัมพูชาหลายแสนคน ที่หนีภัย

สงครามอันโหดเหี้ยมจากผู้ร่วมชาติเดียวกัน ผ่านป่าดงดิบที่อกเขาบรรทัด และอันตรายรอบด้านเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นเวลายาวนานถึง ๗ ปี ได้เปลี่ยนสภาพไป ปรากฏเป็นอาคารสถานที่ดังต่อไปนี้

พระรูปปั้นนูนต่ำ
(Bas-Relief)
ในศาลาราชการุณย์

ศาลาราชการุณย์ เป็นพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สภานายิกาสภาอากาศไทย มีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว จัดแสดงภาพถ่ายเหตุการณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสภาพของผู้อพยพ ๔ ครั้ง คือวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมผู้อพยพที่โรงเรียนบ้านไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งจากบ้านไม้รูดไปทอดพระเนตรผู้อพยพ ณ บ้านเขาล้าน วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในศูนย์สภากาชาดเขาล้าน วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอคลองใหญ่ ทุกภาพแสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณด้วยนำพระราชหฤทัยใส่แสดงความห่วงใยที่รอบคอบละเอียดถี่ถ้วน รวมถึงความห่วงใยผู้ปฏิบัติงานและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งย่อมได้รับผลกระทบ นอกจากนี้มีหุ่นจำลองขนาดเท่าคนจริง ของจริง เกี่ยวกับผู้อพยพและค่ายอพยพ สภาพชีวิตของคนบ้านแตกเมืองล่มที่ซมซานมาอย่างน่าเวทนา อีกด้านหนึ่งมีตู้แสดงข้าวของเครื่องใช้ที่ผู้อพยพนำติดตัวเข้ามาเพื่อใช้สอยหรือแลกหรือขายได้แก่ธนบัตรที่เคยใช้ในประเทศกัมพูชา เครื่องเงิน ถ้วยชาม และสิ่งของที่ทำขึ้นใหม่ระหว่างพำนักอยู่ในค่ายอพยพ เช่น ผ้าทอ เครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้

ศาลาราชการุณย์ในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ของสภากาชาดไทยเป็นผู้ดูแล มีเจ้าหน้าที่คอยอธิบายให้ความรู้และประวัติความเป็นมาแก่ผู้เข้าชม เปิดให้เข้าชมวันพฤหัสบดีถึงวันจันทร์ ปิดวันอังคารและวันพุธ

สวนไม้มงคลพระราชทานและสวนสมุนไพรมะลิ อยู่โดยรอบบริเวณศาลาราชการุณย์มีการปลูกไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัดของประเทศไทย ล้อมรอบรูปแผนที่ประเทศไทย ในพื้นที่ราว ๑๖ ไร่ และปลูกพืชสมุนไพรอีกประมาณ ๓ ไร่ สวนนี้มีประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และทางการแพทย์ แก่เยาวชนและผู้สนใจ ทั้งจะให้ร่มเงาเมื่อต้นไม้เหล่านี้เจริญเติบโตสูงใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขาต่อไป

ศูนย์ฝึกอบรม เป็นสถานที่ซึ่งจัดไว้สำหรับเยาวชนตั้งค่ายพักแรมในการฝึกอบรมหรือทำกิจกรรมต่างๆ ท่ามกลางธรรมชาติที่แวดล้อมด้วยทะเล ภูเขา และ ต้นไม้ขนาดใหญ่

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

หุ่นจำลองขนาดเท่าพระองค์คนจริง ของจริง ที่ศูนย์ราชกาคุณย์

เรือนพักตากอากาศ เป็นเรือนพักชายทะเลหลายหลัง ส่วนใหญ่หันหน้าไปทางทะเล ด้านหลังเป็นภูเขาสูงปกคลุมด้วยต้นไม้เขียวชอุ่มทั้งไม้ยืนต้น ไม้เลื้อย ไม้ล้มลุก ไม้คลุมดิน รวมทั้งว่านและเห็ด เรือนพักมีหลายขนาด ขนาดสามห้องนอน สี่ห้องนอน และมีขนาดห้องต่างๆ กัน เช่นห้องละ ๒ เตียงบ้าง ๓ เตียงบ้าง ไปจนถึง ๘ เตียง กับมีเรือนโล่งขนาดต่างๆ มีอุปกรณ์เครื่องนอนต่างหากตามที่อยู่พักต้องการ ตั้งแต่ ๑๒ ชุดไปจนถึง ๔๐ ชุด สถานที่พักผ่อนแห่งนี้สภากาชาดไทยเปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป

ศาลาพระพุทธรูปหลวงพ่อด่าง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแบบสุโขทัยปางมารวิชัย ซึ่งได้จัดสร้างขึ้นตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อให้ชาวกำพูนุชาที่อพยพมาได้เคารพสักการะเป็นที่พึ่งทางใจ องค์พระพุทธรูปเป็นทองเหลืองรมแดง เมื่อผู้อพยพชาวกำพูนุชาแยกย้ายกันไปหมดสิ้นแล้ว หลวงพ่อด่างได้เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป และเป็นอนุสรณ์ที่แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่มีต่อผู้อพยพในยามที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง ซึ่งนอกจากจะพระราชทานปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตแล้ว ยังพระราชทานปัจจัยทางจิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งยิ่งอีกด้วย

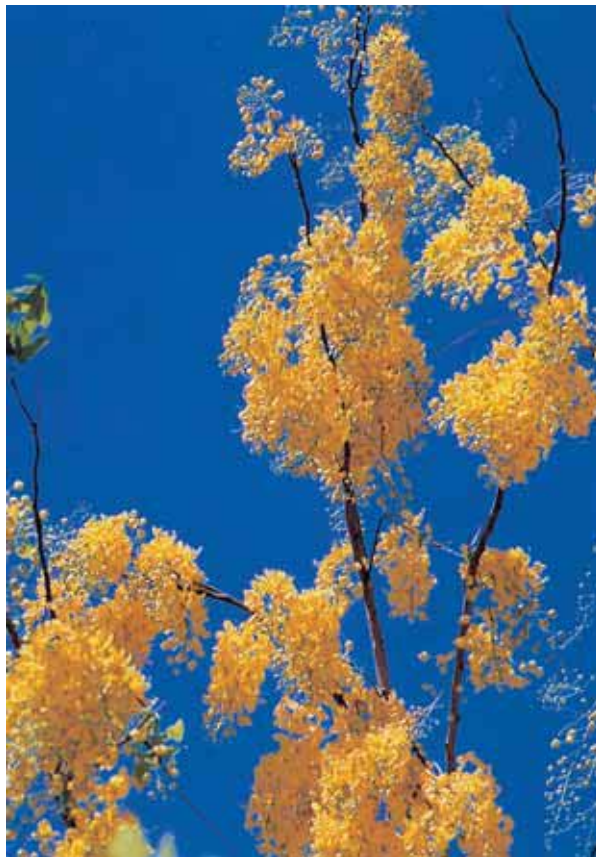
นอกจากนี้ยังมีอาคารอื่นๆ ได้แก่ **ศาลาทูลเกล้าฯ** เป็นศาลาโล่งริมหาดที่ใช้ในการรับเสด็จ **อนุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราช ศาลเจ้าแม่เขาล้าน**

พระมหากรุณาธิคุณในการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพชาวกำพูนุชาครั้งนั้น ทำให้ชาวต่างประเทศที่มาเยือนศูนย์สภากาชาดไทยต่างยกย่องในความมีเมตตากรุณาและคุณธรรมของคนไทยเหนืออื่นใด คือพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถซึ่งท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ อติตราชเลขานุการในพระองค์เล่าไว้

ในรายการ “จากฟ้า...สู่ดิน” ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙ ความตอนหนึ่งว่า

“ทรงหวังว่าประเทศไทย และประชาชนชาวไทยที่ทรงรักและทรงห่วง จะไม่มีวันต้องตกระกำลำบาก และมีเหตุการณ์อย่างที่เขมรประสบ เป็นอันขาด สิ่งใดที่คนไทยทำให้แก่ผู้อพยพ จงเป็นผลบุญแก่ ประเทศไทย และประชาชนชาวไทย คู่้มครองมิให้ต้องประสบภัย อย่างเดียวกันตลอดไป”

ราชพฤกษ์ดอกไม้ประจำชาติ